

10 prioritetų transformuoti ES atliekų politiką

ES praranda beveik 90 % medžiaginių žaliavų po pirmo naudojimo¹. Daug daugiau pastangų reikia įdėti greitinant sisteminę transformaciją į žiedinę ekonomiką, kad būtų drastiškai sumažintas ES absoliutus gamtos išteklių naudojimas ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo kiekis, pagal mūsų planetos galimybes ir siekiant įgyvendinti JT Tvaraus Vystymosi Tikslus.

Europos nevyriausybės organizacijos advokuoja pagerinti ir sustiprinti ES atliekų prevencijos ir produktų² dizaino politiką, kad tokie tikslai būtų pasiekti. Bet kokie nauji teisės aktų pasiūlymai,

strategijos ir egzistuojančių pildymas, turi atsižvelgti į ES atliekų hierarchiją t.y. prevencija svarbiausia. Sumažinti išteklių išgavimą, kurti žiedinį produktų dizainą² ir stimuliuoti atliekų prevenciją - visi šie veiksmai sumažina ŠESD išmetimus ir prisideda prie ES klimato neutralumo tikslo³.

Europos Komisijos kitas Žiedinės Ekonomikos veiksmų planas kartu su Žalioju Kursu privalo turėti ambicingas priemones skatinančias atliekų prevenciją visose vertės grandinėse ir sektoriuose, įskaitant maisto, statybos ir grojimo, pakuotės, transport, elektronikos⁴, baterijų ir tekstilės.

Mes kviečiame visas Europos ir Lietuvos institucijas vadovautis šiais prioritetais:

ĮVESTI AMBICINGUS IR PRIVALOMUS ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR PAKARTOTINIO PANAUDOJIMO TIKSLUS

1 Turėtų būti priimtas progresyvus 2030 veiksmų planas⁷, besiremiantis ES atliekų hierarchija, su privalomais atliekų prevencijos uždaviniais ir maksimaliu likutinių atliekų kiekiu kg/gyventojui/metas. Tą būtina papildyti su privalomais uždaviniais ir priemonėmis pakartotiniam panaudojimui⁸.

NUSTATYTI PRIVALOMĄ 50 % MAISTO ATLIEKŲ PREVENCIJOS TIKSLĄ 2030

2 Visos šalys narės turėtų pasiekti šį tikslą naudodamos efektyvias priemones apimančias visą maisto tiekimo grandinę, nuo derliaus surinkimo iki apdorojimo, nuo pardavėjo iki vartotojo⁹.

APIBRĖŽTI VISAPUSIŠKUS ŽIEDINIO DIZAINO REIKALAVIMUS VISIEMS PRODUKTAMS

3 Šie reikalavimai turėtų užtikrinti, kad visi produktai pagaminti iš saugių (ne toksiškų) medžiagų naudojant atsinaujinančias žaliavas bei užtikrinti produktų ilgaamžiškumą, tinkamumą pakartotiniam panaudojimui, pataisomumą ir perdirbamumą. Taisymas turėtų būti norma, duodanti vartotojams teisę taisyti jų produktus¹⁰.

UŽTIKRINTI ŠVARIUS, SAUGIUS IR NETOKSIŠKUS MEDŽIAGŲ CIKLUS

4

Netaršumas¹¹ ir ne toksinė aplinka¹² gali būti pasiekta tikrai kuomet medžiagos, kurios kelia susirūpimą, yra pašalinamos griežtais teisiniais būdais, kurių dabar nėra. Tokios medžiagos gali būti išvengtos naujuose ir perdirbtuose produktuose užtikrinant visuomenės informaciją apie jas bei žymėjimu ant produktų¹³.

UŽTIKINTI EFEKTYVIAS EKONOMINES PRIEMONES ŽALIAVAS TAUPANČIOMS STRATEGIJOMS

5

Nacionalinės mokesčių ir finansų priemonės turėtų skatinti pakartotinį panaudojimą t.y. sumažintas PVM taisyms veikloms ir panaudotiems produktams bei papildomi mokesčiai už vienkartinę pakuotę, bei diferencijuotas mokestis už atliekų išmetimą skatina viešas ir privačias investicijas į žiedinės ekonomikos veiklas ir mažina deginamų atliekų kiekį.

TEIKTI PIRMENYBĘ ATLIEKŲ PREVENCIJAI SU IŠPLĖSTINĖMIS GAMINTOJŲ ATSAKOMYBĖS (IGA) SCHEMOMIS

6

Visos IGA schemas turėtų skatinti atliekų prevenciją finansuodamos atliekų ir produktų pakartotinį panaudojimą ir naudodamos eko-moduliacinius mokesčius, galėtų užkirsti kelią ne žiediniams produktams. Papildomai, mes skatiname išplėsti IGA schemas kaip politikos priemonės ir kitiems produktams (ne tik pakuotei ar EEI), jei visi dalyviai - socialinės įmonės, perdirbėjai, visuomenė, vartotojų organizacijos, vietos valdžia - yra įsitraukusi į tokių sistemo kūrimą.

SKATINTI DAUGKARTINĘ PAKUOTĘ

7

Pakuotės ir pakuotės atliekų direktyvos peržiūra yra būtina siekiant užtikrinti teisės aktus su stipria koncentracija ties dizainu daugkartiniam naudojimui, produktams be toksinių medžiagų, ilgaamžiškumui ir perdirbamumui. ES politika turėtų skatinti paramą daugkartinio naudojimo sistemų įgyvendinimui¹⁴, tokių kaip depozitas¹⁵ arba daugkartinis užpylimas. Tam reikšmingai pasitarnautų daugkartinės pakuotės tikslai iki 2022 galo.

TARPTAUTINIO ATLIEKŲ TRANSPORTAVIMO RIBOJIMAS IR KONTROLĖ

8

Atliekos neturėtų būti siunčiamos į ne ES šalis, kuriose yra žemesni aplinkosauginiai standartai ir prastesnė perdirbimo infrastruktūra. Vietoje to, turėtų būti skatinama atliekas panaudoti dar kartą arba perdirbti kuo arčiau jų susidarymo šaltinio, taip skatinant vietos darbo vietas. Griežtas naujausių Bazelio konvencijos pakeitimų įgyvendinimas yra būtinas.

NUSTATYTI TEISINĘ BAZĘ CHEMINIAM PERDIRBIMUI

9 Aiškūs apibrėžimai ir reikalavimai yra reikalingi, kad cheminis perdirbimas neigiamai nepaveiktų žiedinių tikslų siekiant aukštesnės atliekų hierarchijos ir neturėtų neigiamo poveikio aplinkai. Leidžiamos žaliavos turėtų apsiriboti degraduojančiu ir užterštu plastikumu, niekuomet plastikumu atkeliaujančiu iš atskiro surinkimo, ir galutinis produktas turėtų būti naujas plastikas, ne degalai¹⁷.

ATLIEKŲ DEGINIMO ATSIŠAKYMAS

10 Europa privalo pradėti išnaudoti atliekų prevencijos ir žiedinės ekonomikos potencialą pradėdama atsisakyti atliekų deginimo¹⁸ ir sustabdyti naujų tokių jėginių statybą ES. Tai yra viena iš pagrindinių priemonių leidžiančių pagerinti atskiro surinkimo rodiklius ir išlaisvinti nuo anglies dvidegio ES energetinius tinklus.

Daugiau informacijos: bit.ly/10prioritiesEUwastepolicy

ŠALTINIAI:

1. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190918-2>
2. <https://eeb.org/library/delivering-resource-efficient-products/>
3. <https://eeb.org/library/destination-climate-neutrality/>
4. <https://eeb.org/library/coolprodhttps://eeb.org/library/delivering-resource-efficient-products/ucts-report/>
5. <https://www.coolproducts.eu/policy/position-paper-on-battery-regulation-2019>
6. <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/publications/a-new-textiles-economy-redesigning-fashions-future>
7. <https://zerowasteurope.eu/downloads/research-study-on-holistic-indicators-for-waste-prevention/>
8. https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/eea_report_waste_prevention_in_europe_2017_th-al-18-0008-en-n.pdf#page=47
9. <http://makeresourcescount.eu/wp-content/uploads/2017/01/Statement-on-European-Directive-200898EC-11th-Jan.pdf>
10. <https://repair.eu/>
11. https://ec.europa.eu/commission/interim_en#political-guidelines
12. https://ec.europa.eu/environment/chemicals/non-toxic/index_en.htm
13. <https://eeb.org/library/keeping-it-clean-how-to-protect-the-circular-economy-from-hazardous-substances/>
14. <https://rethinkplasticalliance.eu/news/new-report-shows-how-eu-countries-can-quit-single-use-plastics-and-switch-to-reusables/>

15. <https://eeb.org/library/deposit-return-system-manifesto/>
16. <https://wastetradestories.org/wp-content/uploads/2019/04/Discarded-Report-April-22.pdf>
17. <https://zerowasteurope.eu/2019/08/press-release-el-dorado-of-chemical-recycling-state-of-play-and-poli>
18. <https://zerowasteurope.eu/downloads/the-impact-of-waste-to-energy-incineration-on-climate/>

